

Suvdo Foundallon's

KRISHI VIGYAN KENDRA, WASHIM

SPECIAL PROJECT ON COTTON

Targetting Technology to Agro-Ecological Zones

Large Scale Demonstrations of Best Practices to Enhance Cotton Productivity

कापूस पीक उच्च पतता / रायन लागवड पध्दती (HDPS/CS)

पेरणी पूर्व मशागत :

एकरी २-५ टन (१-२ टॅक्टर ट्रॅक्ली) गुजलेले शेणखत जमिनीत मिसाळून ३ वर्षात एकदा खोल नांगरणी मांसूनपूर्व सरी नंतर २-३ वेळ नखरणी, जाभुळवाही

पेरणी वेळ :

१०-३० जून दरम्यान सलग ३ दिवस ७० मिमी पावसानंतर

वाण नियंत्रण :

कोरडवाहू पर्जन्यमान समकालीन कॉम्पॅक्ट भीजी २ संकर आणि लवकर परिपक्व होणारे वाण वापर करा .

वाण वैशिष्ट्ये :

कमी उंच, लहान पत्रांच्या व पाने, मोठ्या आकाराची व एका वेळी परिपक्वता, उत्तम बोंडे धारक क्षमता, सरळ वाढ, किडी रोग सहनशील व यांत्रिक वेपणी अनुकूल वापरा

जमिन, रोपान अंतर आणि मंग्र्या :

उच्च काळ्या ते मध्यम जमिनीत HDPS अति घनता ९० X १५ सेंमी अंतरावर (२९६२९ रोपे/एकरी) मध्यम खोल काळ्या जमिनीत ९० X ३० सेंमी अंतरावर (१४८१४ झाडे/एकरी)

सागवड पद्धत :

१. न्युमेटिक यंत्र वापरून जमिनीत ५-६ सेंमी खोल २. फुल्यावर हाताने टोकण करून

छन नियोजन:

माती परीक्षणाने आधारित एकरी NPK (३६:१८:१८) किलो चा शिफारस मात्रा वापर झिक फॉस्फेट खत पेरणीच्या वेळी संपूर्ण नत्र खत पेरणीसादत ३ समान विभाजनांमध्ये पेरणी, पात्या धरणे वेळी (४५ दिवस), फुले व बोंडे निर्मिती वेळी (७५ दिवस) घ पॉटेश खत दोन भागांमध्ये पेरणी आणि पात्या धरणे वेळी सोबत ५ किलो. झिक सल्फेट फुले व बोंडे निर्मिती (७५ दिवस) वेळी २ किलो बोरेक्स

सूक्ष्म अद्रद्रव्य छन प्यारणी :

पिक वाढ अवस्थे गरजेनुसार पिकार पेरणीनंतर ९०-१०० दिवसांनी गल्ली मायक्रो नुट्रीएंट १ किलो २०० लिटर पाण्यातून करा पेरणीनंतर १००-१५० दिवसांनी १९:१९:१९ किंवा १३:०:४५ खत एकरी ३-४ किलो २०० लिटर पाण्यातून करा

नगनाशक वापर :

रायन लागवड पध्दतीमध्ये जमीन लवकर झाकल्याने तणांशी होणारी रंधा तुलनेने कमी होते. पेरणी पारून दोन दिवसात जमिनीत उत्तम ओल असताना उगवणपूर्व तणनाशक पॅटीगेशाटिम ३८.७% सीएस ७०० मिली किलो/एकरी तणनाशक वापर करा. पीक उगवण झाल्यानंतर दहा ते पंधरा दिवसांनी किंवा चार इंच पेक्षा कमी उंचीची तणे असताना गतवर्गीय राण नियंत्रणाराठी झिझलोफॉस इथाईल ५% ईसी २ मिली किंवा रेंड पानी राण नियंत्रणाराठी पार्थिओबॅक रोडियम १०% ईसी १.२५-१.५० मिली किंवा झिझलोफॉस इथाईल ६% ईसी व पार्थिओबॅक सीडवम ४% ईसी मिश्र घटक २.५ मिली प्रति लीटर पाण्यात , एकरी २०० लिटर स्वच्छ पाणी मिसाळून पत्तारणी करावी. आवश्यकतेनुसार निंदन करून व यांत्रिक शेवटच्या आंतरमशागत इतरणी वेळी रोपांना भर घावी. पेरणीनंतर ७५ दिवसांपर्यंत भेत राणमुक्त ठेवा.

पीकच्याट नियंत्रण :

पेरीकॅट क्लोराईड ५% ए एस (उदा.घमत्कार) ची पत्तारणी पीक वाढ सागवड वातावरण स्थिती आवश्यकतेनुसार २-३ वेळा, वाढीच्या ४०-६०-८० दिवसांनी १-१.२-१.२ मिली प्रति लिटर पाण्यातून केली जाऊ शकते.

कपास वेगणी : १३०-१६० दिवसा दरम्यान कापसाच्या वेपण्या होतात. प्रथम वेध्यातील कापुसाची प्रत चांगली असते. रायनच्या वेध्यातील कापुस दुपार उन्हास वाळू देऊन साठवण करावी. जारत ओल असलेला कापुस वेगळा वेचून वाळवून साठवावा. वेपणी साठवण वेळी कापसास मागी कचरा मिसळणार माही याची काळजी घ्यावी.

विशेष कापूस पीक प्रकल्प

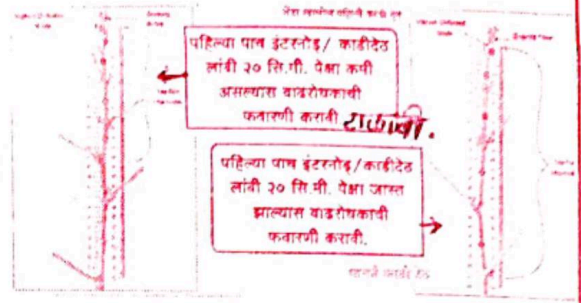
- संकलक -

श्री.टी.एस.देशमुख

नोडल अधिकारी, कृषिविद्या तज्ञ, के वी के वाशिम

कपाशी पिकाच्या उच्च घनता लागवड पद्धतीमध्ये पीक वाढ व्यवस्थापन

कपाशी पिकाच्या उच्च घनता लागवड पद्धतीमध्ये CS (९० बाय ३० सेमी) / HDPS(९० बाय १५ सेमी) अंतरावरील रोपांमध्ये पेरणी पासून प्रथम ४५ ते ८० दिवसात निर्माण होणाऱ्या समस्या जसे, अति पानाळ वाढ रोखणे आणि सुरुवातीची बोंडे टिकवण्यासाठी, कपाशीचा वाढ घेर सुधार व उत्पादन वाढीसाठी काय कराल ?

* सतत पाऊस किंवा उत्तम पिकाची वाढ होत असताना अन्नद्रव्याची अतिरिक्त उपलब्धता झाल्यास जमिनीमध्ये कपाशी पीक जास्त पानाळ वाढ होताना दिसते. कपाशी पिकाच्या मुख्य काडी मधील शेंड्याकडील कांड्यांमध्ये अंतर वाढून शेंड्याकडील पाच कांड्या २० सेंटीमीटर पेक्षा जास्त अंतरावर पडतात परिणामी बोंडांची वाढ होणाऱ्या फांद्यांच्या वाढीवर तसेच बोंडांच्या लागणाऱ्या संख्येवर विपरीत परिणाम होतो.

* कपाशी पीक दीड महिन्याचे असताना पिकास कोणताही कमी/अति पावसाने १० दिवस अगोदर किंवा नंतर निर्माण होणारा ओला/कोरडा ताण नसताना मेपिकॉट क्लोराईड (उदा.ब्रान्ड चमत्कार) १ मिली प्रति लिटर पाणी किंवा एकरी २०० मिली २०० लिटर पाण्यातून नेपसेक किंवा साध्या पंपाने फवारणी करा. तसेच

* आवश्यकतेनुसार अतिरिक्त पानाळवाढ परत दिसल्यास पुन्हा १५ ते २० दिवसांनी पुनर फवारणी साठी एकरी २५० मिली याप्रमाणे वरील निर्देशित वाढ प्रतिरोधक वापर करा.

* फवारणी निरभ्र दिवशी पाऊस नसताना करा. फवारणी मध्ये प्रसारक द्रव्य स्टिकर शिवाय इतर कोणतेही मिश्रण किंवा गडूळ पाणी फवारणीसाठी वापरू नका. सदर फवारणी क्षेत्रांमध्ये पुढील एक महिन्याकरिता जनावरांना चारणे टाळा. पिकाची वाढ ९० व १०० दिवसाचे झाल्यावर वरील फवारणी करू नका.

कापूस पिकांतील किडी व्यवस्थापन

पिकाच्या अवस्थांवर आधारित किटकनाशकांच्या न्याय्य वापरात आर्थिक नुकसानीची पातळी म्हणजे प्रति एकर २० झाडांवरील किटकांची संख्या प्रादुर्भाव निरीक्षण(ETL) ओलांडल्यानंतरच नियंत्रण उपायांचा अवलंब करावा. यामुळे एकूण उत्पादन खर्च कमी करण्यास मदत होते. कपाशी पिकात किटकांचे आर्थिक नुकसानीच्या पातळीचे निकय तुडतुडे : २५% प्रादुर्भावग्रस्त झाडे किंवा प्रति पानावर २ पिळे

मावा : १०% झाडांमध्ये पाने वरच्या बाजूने चुरगळणे

फुलकिडे : २५% झाडांमध्ये पानाखाली बाजूस चंदेरी ठिपके किंवा १० फुलकिडे प्रतिपान

पांढरी माशी : प्रति पानावर ६ पांढऱ्या माश्या

अमेरिकन/हिरवी बॉडअळी : २०% झाडे एक किंवा अधिक पातेफाक किंवा ५-१०% बाधित पात्या किंवा बोंडे

गुलाबी बॉडअळी : सलग ३ रात्री जर ८ पेक्षा जास्त पतंग प्रती सापळा/रात्र किंवा १०% पेक्षा जास्त बाधित फुले किंवा बोंडे आढळल्यास (किमान दोन बोंडांमध्ये जिवंत गुलाबी किंवा पांढऱ्या अब्या असल्यास)

* कापूस पिकाच्या अवस्थांवर आधारित किडी व्यवस्थापन

पिकाच्या वाढीची अवस्था-किटक व्यवस्थापनाराठी शिफारस पेरणीनंतर ०-६० दिवसांनी गुलाबी बॉडअळी : पेरणी नंतर ४५ दिवसांनी कामगंध सापळे २ प्रति एकर लावा गुलाबी बॉडअळी आणि रसशोषक किटक : पेरणीनंतर ५० ते ६० दिवसांनी, कडुनिंब तेल किंवा निमअर्क (३००० किंवा १५०० पीपीएम) ५० मिली + ५% एनएसकेई + १० ग्रॅम डिटर्जंट पावडर प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करा,

* पेरणीनंतर ६०-९० दिवसांनी पिकाच्या वाढीची अवस्था

रसशोषक किटक तुडतुडे : फ्लॉनिकॅमिड ५० डब्ल्यूजी ४ ग्रॅम किंवा डायनोटेफुरन २० एसजी ३ ग्रॅम किंवा इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एसएल ३ मिली फुलकिडे थायामेथोक्सॉम २५ डब्ल्यूजी २ ग्रॅम किंवा स्पिनेटोरम ११.७ एससी ८.४ मिली पांढरी माशी पिवळे चिकट सापळे लावावे (निरीक्षणासाठी जुलै ते ऑगस्ट या कालावधीत ८ सापळे/एकर आणि व्यवस्थापनासाठी ४० सापळे/एकर).पांढऱ्या माशीच्या प्रौढ अवस्थांच्या नियंत्रणासाठी: डायफॅथियुरॉन ५०% डब्ल्यूपी १२ ग्रॅम किंवा ऑफिडोपायरोपेन २० मिली किंवा डायनोटेफुरन २० एसजी ३ ग्रॅम किंवा फ्लॉनिकॅमिड ५०

- संकलक -

श्री.टी.एस.देशमुख

नोडल अधिकारी, कृषिविद्या तज्ञ, के.वी.के.वाशिम

डब्ल्यूजी ४ ग्रॅम किंवा क्लॉथियानिडिन ५०% डब्ल्यूजी १ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. पांढऱ्या माशीच्या पिल्लांसाठी: पायरीप्रॉक्सीफेन १० इसी २० मिली किंवा बुप्रोफेझिन २५ एससी २० मिली किंवा स्पिरोमेसिफेन २२.९ एससी १२ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

* पेरणीनंतर ६०-९० दिवसांनी पिकाच्या वाढीची अवस्था

फुलकिडे किंवा पांढरी माशी (एक किंवा दोन्ही) ७० दिवसांचे पिक अराताना डायफेन्थियुरॉन ५० डब्ल्यूपी १२ ग्रॅम किंवा स्पिनोटोरम ११.७ एससी ८.४ मिली किंवा प्रोफेनोफॉरा ५० इसी (२० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. पांढरी माशी किंवा तुडतुडे (एक किंवा दोन्ही) फ्लॉनिकॅमिड ५० डब्ल्यूजी ४ ग्रॅम किंवा डायनोटेफुरान २० एसजी ३ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. अमेरिकन/हिरवी बॉडअळी क्लोरॉट्रानिलिप्रोल १८.५ एससी ३ मिली किंवा फ्लुबेंडियामाइड ३९.३५ एससी २.५ मिली किंवा इंडॉक्साकार्ब १४.५ एससी १० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. गुलाबी बॉडअळी डोमकळी बनलेली फुले वेचुन नष्ट करावी. प्रोफेनोफॉस ५० इसी ३० मिली किंवा इमामेक्टिन बेंझोएट ५ एसजी ५ ग्रॅम किंवा इंडोक्साकार्ब १४.५ एससी १० मिली किंवा क्लोरपायरीफॉस २० इसी २५ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

* पेरणीनंतर ९०-१२० दिवसांनी पिकाच्या वाढीची अवस्था

रसशोषक किटक तुडतुडे थायामेथोक्सेम २५ डब्ल्यूजी २ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. फुलकिडे थायामेथोक्सेम २५ डब्ल्यूजी २ ग्रॅम किंवा स्पिनोटोरम ११.७ एससी ८.४ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. पांढरी माशी डायनोटेफुरान २० एसजी ३ ग्रॅम किंवा स्पायरोमेसिफेन २२.९ इसी १२ मिली किंवा पायरीप्रॉक्सीफेन १० इसी २० मिली किंवा डायफेन्थियुरॉन ५० डब्ल्यूपी १२ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. बॉडअळ्या अमेरिकन/हिरवी बॉडअळी प्लुबेंडियामाइड ३९.३५ एससी ३ मिली किंवा इंडोक्साकार्ब १४.५ एससी १० मिली किंवा स्पिनोसॅड ४५ एससी ४ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी, गुलाबी बॉडअळी ट्रायकोग्रामा ब्याक्टी या परजीवीची अंडी ६०००० (५० कार्ड) प्रति एकर याप्रमाणात शेतात सोडावी किंवा प्रोफेनोफॉस ५० इसी ३० मिली किंवा इमामेक्टिन बेंझोएट ५ एसजी ५ ग्रॅम किंवा इंडोक्साकार्ब १४.५ एससी १० मिली किंवा क्लोरपायरीफोस २० इसी २५ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

* पीक वाढीची अवस्था पेरणीनंतर १२० दिवसांनी गुलाबी बॉडअळी सायपरमेथिन १० इसी १०-१५ मिली किंवा सायपरमेथिन २५ इसी ४-६ मिली किंवा लॅम्बडा सायलोथिन ५ इसी १० मिली किंवा डेल्टामेथिन २.८ इसी १० मिली किंवा फेनप्रोपेथिन १० इसी १५-२० मिली किंवा फेनव्हॅलेरेट २० इसी १० मिली किंवा अल्फा सायपरमेथिन १० इसी ६ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

कपाशी पीक रोग व्यवस्थापन

बियाणे/मातीजन्य रोग आणि रोपावस्थेत आढळणारे रोग (मूळ कुजणे, मर रोग)पिकांची फेरपालट लागवड पद्धती अमलात आणावी. नत्र व स्फुरदयुक्त खतांचा अदिवेकी वापर टाळावा. बियाण्यास पेरणीपूर्वक बिजोपचार महत्वाचा असून त्याचा क्रम रासायनिक दुरशीनाशक, कीटकनाशक व जिवाणूनाशक/जैविक खते असा असावा. बीजोपचार

* बियाण्यांद्वारे पसरणाऱ्या दुरशीजन्य रोगांसाठी थायरम (७५ टक्के डब्ल्यू.एस.) ३ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे व जिवाणूजन्य रोगासाठी कार्बोक्सिन (७५ टक्के डब्ल्यू. पी.) १.५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे किंवा कार्बोक्सिन ३७.५ टक्के + थायरम ३७.५ टक्के डी. एस. ३.५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे तसेच ट्रायकोडर्मा भुकटी (परजिवी जैवनियंत्रक दुरशी) ४ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे याप्रमाणात बीजोपचार करावा.

* मृदा उपचार जमिनीत पसरणारे रोग आणि सुत्रकृमीच्या प्रादुर्भावाच्या समस्येसाठी २ किलो ट्रायकोडर्मा हर्झिअनम किंवा ट्रायकोडर्मा विरीडी चे पावडर फॉर्म्युलेशन २०० लिटर पाण्यात मिसळून एक एकर जमिनीवर फवारणी करावी.

पानांवर आढळणारे रोग

* पीक वाढीच्या अवस्थेत दुरशीजन्य रोग आढळल्यास कार्बेन्डाझिम (५० टक्के डब्ल्यू.पी.) ४ ग्रॅम किंवा मेटेरीम ५५ टक्के + पायरा-क्लोस्ट्रोबीन ५ टक्के डब्ल्यू.जी. ५ २० ग्रॅम किंवा प्रोपीकॉनाझोल २५% ई. सी. ५१० मिली किंवा अझोक्झीस्ट्रोबीन १८.२ % + डायफेनकोनाझोल ११.४% १० मिली किंवा क्रॅसोक्षिम मिथाईल ४४.३% एस. सी. १० मिली किंवा फ्लूक्झापायरोकझाड १६.७ + पाप्राक्लोसोबीन ३३.३ डब्ल्यू. जी. ६ ग्रॅम

- संकलक -

श्री.टी.एस.देशमुख

नोडल अधिकारी, कृषिविद्या तज्ञ, के वी के वाशिम

जिवाणूजन्य पानांवरील ठिपके/करपा

* जिवाणूजन्य पानांच्या रोगाच्या व्यवस्थापनासाठी स्यूडोमोनास फ्लुरोसेन्स ०.५% डब्ल्यूपी १० ग्रॅम प्रति किलो बियाणे याप्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी

* पीक वाढीच्या अवरथेत जिवाणूजन्य करपा रोग आढळल्यास, कॉपर ऑक्सिक्लोराइड २५-३० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

* दहिया (बुरशीजन्य) अझोक्झीस्टेबीन १८.२% + डायफेनकोनाझोल ११.४% एस सी १० मिली किंवा क्रॅसोक्झिम मिथाईल ४४.३% एस सी १० मिली

कपाशीतील बोंड सड विकृती

* बोंडाना चिकटून राहिलेल्या सुकलेल्या पाकळ्या शक्यतो हाताने काढून टाकाव्यात जेणेकरून त्याठिकाणी रोगकारक घटकांची वाढ होणार नाही. पात्या, फुले आणि बोंडे विकसित होण्याच्या अवस्थेत रस शोषणारे ठेकुनांच्या नियंत्रणासाठी वेळेत योग्य उपाय योजना कराव्यात.

* सततचे ढगाळ वातावरण, हवेतील अति आद्रता व रिमझिम पाउस दीर्घ काळ राहिल्यास खबरदारीचा उपाय म्हणून आंतरिक बोंड सड विकृती व्यवस्थापनासाठी कॉपर ऑक्सिक्लोराइड ५०% डब्ल्यू.पी. २५-३० ग्रॅम पात्या, फुले आणि बोंडे विकसित होण्याच्या अवस्थेत फवारणी करावी.

* पीक वाढीच्या अवस्थेत बाह्य बोंडसड रोखण्यासाठी कार्बेन्डाझिम (५० टक्के डब्ल्यू.पी.) ४ ग्रॅम किंवा मेटीराम ५५ टक्के + पायराक्लोस्ट्रोबीन ५ टक्के डब्ल्यू.जी. २० ग्रॅम किंवा प्रोपीकॉनाझोल २५% ई. सी. १० मिली किंवा अझोक्झीस्ट्रीबीन १८.२% + डायफेनकोनाझोल ११.४% एस सी ५ १० मिली किंवा क्रॅसोक्झिम मिथाईल ४४.३% एस सी १० मिली किंवा फ्लूकझापायरोकझाड १६.७ + पाय्राक्लोस्ट्रोबीन ३३.३ डब्ल्यू जी ६ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

|| कापूस उत्पादन समस्या व अतीघनता सघन लागवडीचे फायदे ||

कापूस उत्पादन समस्या :

* उत्पादकतेत स्थिरता * उच्च प्रदूषण व वेचणी खर्च * कापूस शेतीचा नफा कमी होतो * जमिनीतील सेंद्रिय पदार्थांचे प्रमाण कमी होत आहे * पावसाची वाढती अनिश्चितता * कीड आणि रोगांचा वाढता प्रादुर्भाव

आती घनता लागवड प्रणाली (HDPS) चे फायदे :

कोरडवाहू कपाशीत पारंपारिक पद्धतीच्या तुलनेत सरासरी २०-३०% जास्त उत्पादन उथळ जमिनीत चांगला वितरीत पर्जन्यमानात कपाशीचे पिक १५० दिवसात संपविल्यावर, मर्यादित सिंचन सुविधेच्या मदतीने रब्बी हंगामात दुसरी पिके (चणा, गहू, जवस, मोहरी, मका इ.) घेता येतात. * चांगले पिक उत्पादन व कापूस पिकात यांत्रिक वेचणी करणे शक्य होते. * नोव्हेंबर डिसेंबरमध्ये गुलाबी बोंडअळीचा प्रादुर्भाव/तीव्रता वाढण्यापूर्वी कापसाची लवकर वेचणी होते * वेळेवर कापणी केल्याने उत्पादनाचे होणारे नुकसान टळते * लागवडीचा खर्च कमी होतो.

कापूस पीक वेचणी पश्चात पन्हाटी व्यवस्थापन :

* ट्रॅक्टर घलीत मोबाईल श्रेडर ने उम्या पहाटीचे अवशेष वारीक कुट्टी करून, पीकअवशेषांचे वर ट्रायकोडर्मा हझिंअनम किंवा ट्रायकोडर्मा विरीडी पावडर चे फॉर्म्युलेशन ५ ग्रॅम/लिटर पाणीची फवारणी करावी * वखराच्या सहायाने मातीत मिसळून कपाशीच्या अवशेषांचे जलद विघटन आणि जैव रूपांतरण होण्यास मदत होते. * जमिनीत सुमारे २ टन प्रती एकर दायोमास मिसळतो (सुमारे २० किलो नत्र, २ किलो स्युरद आणि १२ किलो पालाश मातीत मिसळतो) दीर्घकाळात मातीतील सेंद्रिय कर्बाचे प्रमाण वाढते. * कापसाच्या उरलेल्या बोंडाचे तुकडे केल्याने गुलाबी बोंडअळीचे चे विश्रांतीचे टप्पे नष्ट होतात आणि बोंडअळीचे जीवनचक्र खंडित होण्यास मदत होते.

- प्रकाशक -

डॉ. आर. एल. काळे

प्रमुख व वरीष्ठ शास्त्रज्ञ, कृषि विज्ञान केंद्र, वाशिम

- संकलक -

श्री.टी.एस.देशमुख

नोडल अधिकारी, कृषिविद्या तज्ञ, के.टी.के. वाशिम

डॉ. एस.के. देशमुख

कृषिविस्तार तज्ञ व नोडल अधिकारी विदाता प्रशिक्षण केंद्र

श्री आर एस डवरे

पीक संरक्षण तज्ञ तथा समन्वयक कृषी महाविद्यालय रिसोड

प्रकल्प सहाय्यक (Young Professional)

अक्षय गिरी 7020168045

प्रवीण जाधव 9307134100

शिवाजी वाघ 9552067646

सौजन्य : विशेष कापूस पीक प्रकल्प, केंद्रिय कापूस पीक संशोधन संस्था नागपूर